Ma ka Lokahi ka Lahui o Loaa ai ka Ikaika

KUOKOA HOME RULA

Ka Hiwahiwa a ka Lahui

I Hookahi Puuwai o na Home Rula Loaa ka Lanakila

BUKE 6 HONOLULU, OAHU, POALIMA, IANUARI 10, 1908. HELU 2

Ka Moolelo Kaao

Hiiaka-i-ka-Poli-o-Pele

I hooponoponoia hou ... me na maawe Moolelo Hiiaka a ... ame Maui.

MOKUNA I.

Ka Moolelo o ka hoea ana mai o Pele ame kona poe hoahanau i Hawaii nei—Ke Kai a Kahinalii.

HIIAKAKA.

M... ke kalia ana ... o MR. CHARLES KAHILIAULANI ka Ona ... hooponopono nui o keia nupepa, e na poe he lehulehu ... hoopuka hou ia ka Moolelo o Hiiakaikapoli-o-Pele ... hoomaka hou ana o ka makou nei papa makua, KUOKOA HOME RULA, ka hookoia aku nei ia mau leo ika wa o ko ... poe heluhelu; a, nolaila, ke hoopuka aku nei makou i ... aku mua o na moolelo hialaai nui ia nei, ma keia hel... makou pepa.

A ma keia hoomaka hou ana o ka Hiiaka, e ikeia ana he mau aei ana i ko kekahi mau mahelehele i puka mua ai maloko o ka nupepa KA NA'I AUPUNI ma ka M. H. 1906. O keia mau ani hou e ikeia ia ana mai keia puka ana mamuli o ka loaa hou ana mai i ko makou mea kakau moolelo, he Hiiaka i kapaia o ko Maui Hiiaka ia. O ka mahele Hiiaka mua i puka ai ma KA NA'I AUPUNI, a i hoomaka ai nohoi ma keia pepa ma ia manawa no, ua oleloia o ko Hawaii Hiiaka ia. O ka mea i loaa ia makou, oia ka makou e hana aku nei no ka hooko ana i ka makemake o ko makou poe heluhelu.

E l... popoia, eia na poe naauao o kakou iho nei ame ko ... e, ke apo ... lelo kahiko o Hawaii nei ... kakou pa o ... i, ke hoohemahema nei ... ia kumu waiwai nui o ka aina oiwi. Aohe huli, ... e, aohe no he makemake ia mau mea. Aka, no mak... ke hoomau nei makou i keia hana no ka makemake ... e hooulaia a hoomaui aku ka ikeia ana o na moolelo ... kahiko o Hawaii nei i hiki ai ke malamaia e kakou, ... hui.

Me ka ...

JOSEPH M. POEPOE,
Kakau Moolelo Hiiaka.

Ai ... kekahi mool... iko loa o Hawaii nei e pili ... Pele, ua ikei ... hinalii kona makuahi ne, ame ... aikunane a... kaikaina Hiiaka ona. O ko lakou ... akuakane, ... nehoalani. Ua hanau ia keia ... ka aina i ... a o Hapakuela. O ka aina he... a kakou a i ... popo iho ai i keia wa? Aole ki... ike. Ua ol... nae, he aina keia, aia ma ke ... kumohana ... mai Hawaii aku nei, malalo ... iho o ka huina aouli.

He ... keia mau ... aine a Kahinalii [w] ame Ka... lani (k) i he ... na-inoa Pele; oia hoi o Pele i ... mea, ke k... ia; a o Pelekumulani ke kaik... O Pele i ho... a, oia ka i hele mai i Hawaii ...

I ka ... i na ae o P... nua-mea, a *kaha* mai kai ke ki... hoho pono ... mau hiohiona apau e ka nani ... ka maemae, ua noho hoao aku la oia me Wa... he alii koikoi nohoi no ka aina.

Ua ... mai la na Wahieloa ame Pele, elua mau kei... kahi kaikamahine, a hookahi keikika ne. O k... amahine o Laka kona inoa. O keia Laka, w... kahi poe, oia ka aumakua hula o Hawaii nei. ... nae, ma ka mahele a kekahi poe, he kane keia ... tua hula, a o Laka no kona inoa. He keiki keia ... Wahieloa (k) me Koolaukahiki (w), he mau alii ... no Kipahulu, Maui. O keia Wahieloa ka ... 33 o na hanauna alii i hoikeia ma ka mookuauh... u, ka hoahanau o Nana Ulu, na keiki a Ki... [k] ... nakoula (w).

O ka lua ... keiki a Pele me Wahieloa, wahi a kela moolelo ... i hoikeia ae la, oia o Menehune, ka mea mai ... keiki o Ehu-a-Menehune. A ua oleloia o Mene... te kumu mai o ka lahui *menehune* ... laha ai i Haw...

Mahope iho ... hanau ana ... o keia mau keiki, a Pele me W... a; a nunui, nohoi laua, ua lilo aku la o Wahiel... Pelekumukalani. I keia lilo ana o Wahieloa i ... kumukalani, ko Pele kaikaina, ua haalele laua i ka aina hanau a hele laua i ka aina e. Ua lilo o Pelekumukalani i kumu no na "pol..." e a nei ma na aina e ae mai Hawaii aku nei.

No keia lilo ana o Wahieloa ia Pelekumukalani, ua naauauwa iho la o Pele (i honua-mea) i ke aloha o kana kane "o na la heu ole," wahi a kahiko, "ka mea nana i wehe ke pani ko ki'o kau makemake." E uwe mau ana o Pele i ke ao ame ka po. Pele ka ai, ka ia ame ka wai inu. Ua hele mai la ke aloha nei moa he kane a haakohi i na onohi maka. A i kekahi la, olelo okoa aku la oia ia Kahinalii, kona makuahine i ka i ana'ku:

"E, auhea oe, e ka makua. Aole au e pono ko noho me olua. E huli au i kuu mea aloha, he kane. He keu nohoi ke aloha ole o ko'u kaikaina ia'u i kona kaili i ka u kane. Nolaila, aole au e noho. E hele au e huli i ka'u mea aloha. E haawi mai olua i waa no'u; i ae aku ai au i ke kai; a malia o iko wale aku au i na maka o kuu aloha."

Ua ae mai la ka makuahine i keia manao o kana kaikamahine; a o kona wa no ia i haawi ae ai i ke kauoha i na kahuna kalaiwaa, oia o Kumukahalii, Kupulupulu, Kualaaawao, Kapasikee, Kakalaaaha ame na poe e ae he nui i komo iloko o ka oihana kalaiwaa. Haawi aku la oia i ke kauoha ia lakou o ka na koke a paa ka waa no ke alii wahine, no Peleiho nuamea; i waa nona e huli ai i kana kane ia Wahieloa. Ia po no a ao, paa ua waa nei; a lana ana i ke kai.

A lana ka waa i ke kai, ninau mai la ka makuahine ia Pele i ka inoa e kapaia ai ka waa. Alaila, pane aku la o Pele:

"I okolu no inoa e hea'a ai kuu waa, oia o Honuaiakea; o Ka... honua mea ame Kamoinahi."

Olelo hou mai la ka makuahine: "Heaha la hoi; ua loaa ko waa huli kane, a huli kaulana aina nohoi; a ua hea iho la nohoi oe i na inoa oia mau kaikunane ou. Owai na hoe waa?"

Pane aku la no o Pele i ka makuahine: "Aohe o'u mau hoewaa. Aia no ka hoe o kuu waa ia oe ka makua. Eia nae, e lawe ana au i kuu kaikunane, ia Kamohoalii ame kuu moopuna nei o Ehu-a-Menehune. A ia laua ka hope o ka waa. A, eia ka'u olelo hou aku ia oe, e ka makua; e hele ana au ma keia huakai na auauwa no kuu mea aloha, he kane.

Aole i pau.

Nuhou o na Aina E!

Topeka, Kansas, Dekemaba 29—O na hou i noho mana ma ke Komite Repubalika mokuaina ua kakoo ae nei lakou i ke kulana holo moho Peresidena o Kakauolelo Taft o ka Oihana Kaua o Amerika Huipuia nei.

Sana Peteroboro, Dekemaba 29—Ua hookaawale ae nei ka Ahaolelo i ehiku miliona ame elima haneri tausani dala no ke kokua ana i na poe pilikia i ka wi ma na mahele aina hema apau o ka aina.

Puerto Cortez, Venezuela, Dekemaba 29—Ua loaa mai ka lono, eia ke hoalaia mai nei i keia wa kekahi pualikoa nui me ka hoolakoia ana me na mea kaua ma Honduras Beritania no ka lele kaua ana'ku maluna o Guatemala. He hoike keia o ka ulu mau o na manao enemi mawaena o na poe hoohaunaele.

Awa o Sopania, Tirinidad, Dek. 29—E haalele iho ana i keia awa i nei la ke aumokukaua topido a holo no Rio de Janeiro. Ua hoomaemae a hana hou ia iho nei na moku apau a maikai, e maalahi ai ka lakou au ana aku i ke Kai a hoea i ke awa kumoku ma Barazila. Okalakala ke kulana o nei mau ilio hae nahu o ka moana, e laa no oe o ka heu pa pipi.

Wasinetona, Dekemaba 29—Ua hooholoia, o kukulu a e hounoho i na pani wai hoopaa o ke alawai; o Panama, e pili kokoke ana i ka moana Aletanika, a pela nohoi ma ka huli ma ka Pakipika, maloko lilo loa aku o na nuku elua o ke alawai; aole hoi elike me ko ka mea i manao mua ia. O ka manao o keia hana ana, i mea e loaa ole ai na panawai elua i na kipoka pahu ana a na mokukaua o ka enemi ina e hoea mai ana he kaua.

KA OIHANA KILOKILO ASTROLOGIA.

Ke Kilo Ouli Mamuli o na Hoike a na Hoku o ka Poiuiu Lani.

O ke ano o ka huaolelo ASTROLOGIA, oia no ka olelo hoakaka a wehewehe ouli hanau pili i ke kanaka mamuli o ka hoike ana a na hoku o ka lani. Noloko mai o ka Olelo Helene keia huaolelo, a he elua nae mau huaolelo kaokoa maloko o laila, oia o Astro, he *hoku* kona ano; ame Logis, he *olelo* kona ano. O Logia, oia no o Legou i hoikeia ma ka Paukū 1, o ka Mokuna I, o ka Euanelio a Ioane.

Elua no mahele nui o na mea kino lani i komo iloko o ka poai o ka huaolelo *Hoku*; oia na Hoku-paa ame na Hoku-hele. O na *Hoku-paa*, oia no na hoku a kakou e ike kolili aku nei i ka imoimo a oaoaka mai o ko lakou mau malamalama i ka poiuiu lani. A na olelo na kilo hoku akamai a naauao o ke au nei, he mau La (Suns) maoli no lakou elike me ka La malamalama a kakou e ike aku nei i kela ame keia la (day). O na *Hoku hele* hoi, oia na hoku i like ko lakou mau ano me ko ka honua nei. Aole nohoi he imoimo oaoaka mai o ko lakou malamalama iloko o ka ponaha lani. A mamuli o ka nee poai ana o keia mau hoku a puni ka La i kapaia ai lakou he mau *Hoku-hele* (Planets). O ka Honua nei, he Hoku-hele no ia ma ka olelo a ka poe kilo hoku. A ke kaapuni nei oia i ka La ma kona alahele puni, iloko o na la he 365 a oi. O keia ka p... ha ana o ka puni hookahi o ko ka honua nei kaa poai ana i ka La.

Ma ka oihana kilokilo hoku oia hoi ka ASTROLOGIA, ua komo pu ka Mahina iloko o ka papa kilokilo hoike ouli hanau, a e pono nohoi ia e heluia ma ka papa alakai o na *Hoku-hele*.

Eia na inoa o na Hoku-hele i komo ma ka oihana kilokilo hoku:

	INOA HAOLE		INOA HAWAII
1	Mercury	Merekulia	Ukali
2	Venus	Venusa	Hokuao
3	The Moon	....	Ka Mahina
4	Mars	Maresa	Holoholopinaau
5	Jupiter	Iupita	Kaawela
6	Saturn	Saturene	Naholoholo

O na inoa Hawaii i hoikeia ae la, ua laweia mai lakou mai ka buke kakaulima a S. E. Bihopa i kapaia: AO-HOKU. O ka kekahi buke i aoia ma ke Kulanui o Lahainaluna ma ka wa a Mr. Bihopa e noho kumu ana no ia kula. Ma ka Anara Buke Hoakaka Olelo Hawaii, he okoa no kana mau inoa Hawaii no Mars, Jupiter ame Saturn, oia o Polowehilani, Kauopae ame Makalii.

Mawaho ae o keia mau hoku hele i hoikeia ae la, ua komo na hoku pa o ke ala-poai o ka La (Sun) i kapaia ke Zodiaka. He umikumamalua ka nui o keia mau puulaulu hoku paa. Ua kapaia lakou na Hoailona Umikumamalua o ke Zodiaka. E lilo ana kela ame keia hoailona Zodiaka i kumu hoike ouli no ke keiki a o ke kanaka hoi i hanauia ma ka wa i ku ai ua hoailona la; a pela no me na hoailona Zodiaka i pili-kokoke loa mai ia manawa.

O ke komo ana hoi o kekahi o na hoku hele i hoikeia ae nei, oia kekahi mea hoike ouli no ke kanaka. Nolaila, o ka maopopo pono ana o keia mau mahele elua i hoikeia ae la, o ia ke kahua e loaa ai ka ouli hanau o ke kanaka ma ka oihana kilokilo hoku i kapaia he ASTROLOGIA.

Eia iho na inoa o na hoailona Zodiaka he umikumamalua:

1	Aries	Hipakane
2	Taurus	Bipikane
3	Gemini	Na Mahoe
4	Cancer	Papa'i
5	Leo	Liona
6	Virgo	Virigine
7	Libra	Kaupaona
8	Scorpio	Kopiana
9	Sagittarius	Pana-pua
10	Capricorn	Kaokane
11	Aquarius	Kanaka lawe wai
12	Pisces	Na I'a

Ua oleloia nohoi ma ka oihana kilokilo hoku, he Hale kela ame keia o nei mau hoailona umikumamalua o ke Zodiaka (Ala Poai, Alahele o ka La). He 12 hoailona, he 12 hale ia. Ina e hanauia ke kanaka maloko, a malalo hoi o ka hoailona o Hipakane; alaila, ua hanauia kela kanaka iloko o ka hale o Hipakane. Pela no me na Hoailona Zodiaka e ae apau.

E nana ma ka aoao elua.

Heaha Keia Hana?

Ma ka nupepa Avalataisa o ka Poaha nei, i ike iho ai ma koa he wahi manao e hoike ana i ke kapapa ana'ku o ke Kanikela Farani ma ko lakou keena, no ka hoike ana mai oia keena, i ka ona oia hale pai, ke kulana kalaiaina, ke kulana oia nupepa ia Farani ame na mea e ae he nui. Ua hoea aku ke Kanikela Farani malaila me kekahi pepa pa'i hakahaka no ka hoopihapiha ia ana iho i na mea i makemakeia e ke aupuni pua lilia o Farani. Aohe maopopo i na poo o loko oia halepai ke ano o nei hulilau ana a ke aupuni Repubalika o Farani.

Ola Hou na Hoeueu o ke Kaua!

Parisa, Ianuari 9—Ma ke kahi kamakamailio ana i ike ia ma ka la inehinei me Jacques Finch, kekahi loea ka lai olelo naauao loa, ua hoike ae oia, ua maopopo loa e hoea mai ana he hakoko ana mawaena o Amerika ame Iapana. A na koi mai oia, he mea pono ia Enelani ame Farani e komo aku a uwao ae i na aoao elua i kapaeia ae ai ke kaua i maopopo loa e hiki mai ana.

Haalele ia Tahiti.

O kela haole ili hele wale i ikeia ai e ko Honolulu nei poe i kahi wa i hala ae nei, nona ka inoa o Edwin Darling, ka mea i kapaia "Nature Man," eia hou oia i Honolulu nei i keia wa. He mau la mahope iho o kona hoikeike ana iaia iho ma Honolulu nei, me ka paikini lahilahi, a ili olohelohe, ua haalele iho oia ia anei a holo aku la i Tahiti. Malaila oia i noho mai nei, a ma-u-ha, hoi hou oia i Hawaii nei, a huli hoi loa aku hoi i ka aina i loaa ai ka naauao iaia, he maikai a he nani ka hele olohelohe o ke kino. He kanaka naauao keia. Ua hoonaauaoia oia ma ke Kulanui o Stanford ma Kaleponi. A mamuli o keia naauao i loaa iaia i hooku pololei ai oia i ke au o na la o kona ola ana ma ka holo olohelohe ana. E aho ka oopu, he unahi kona mawaho iho o kona alualu, ka moa ula-hiwa hoi, he nahu pauio kona a ke Akua i haawi ai iaia; aka, o keia naauao o ko na aina e, i apo ole ia nae a ka nui auna mana o ia ano hookahi, he hookae loa oia i na hihimanu ame na haawe koikoi o nei mea he aahu. Hookapaaaha no nei ano hana a nei kanaka.

O ka Poakolu nei ka la hoi e ike ... mea paapua loloa lapu nui.

E malama hou la ana ke kaua hoakaaka ma ka Opiuma i keia Poalima.